

Patkó Károly (1895-1941)

Nagybányai részlet 1924

olaj, vászon 50,5x60cm

jelezve jobbra lent: Patkó 1924

Irodalom:

- Elek Artúr: Patkó Károly, Aba-Novák Vilmos és társaik Nyugat, 1927/I. 443-444.
- Réti István: Egy nagyváros jellemképe (Nagybánya) Nyugat, 1940/I. 31-40. 85-95.
- Gerevich Tibor: Patkó Károly, a művész In.: Patkó Károly emlékkiállítás Nemzeti Szalon, 1941. (kat.) 5-10.
- Murádin Jenő: Felsőbányai nyarak I. Művészet, 1972/6. 20-23.
- P. Szűcs Julianna: Patkó Károly. Közelítés egy félig-meddig elfeledett életműhöz. In.: Kovács Dezső gyűjteménye I. 1996. (kat.) 4-9.
- Murádin Jenő: A felsőbányai művésztelep In.: EMKE füzetek 15-16. Nagybánya, 1998. 74-91.

Kiállítva:

- Feltehetően Ernst Múzeum 1924 október 65.tétel

A nagybányai művésztelep két világháború közötti korszakára elsősorban az elmúlt évtizedben folytatott kutatások, illetve tudományos igényű kiállítások (Miskolci Galéria 1992, Magyar Nemzeti Galéria 1996) irányították a figyelmet. E nagyszabású tárlatokhoz kapcsolódva indult meg több - eddig kevésbé ismert - életmű (Nagy Oszkár, Jándi Dávid, Dömötör Gizella és Mund Hugó stb.) feldolgozása. A korszakot árnyalják azok az alkotók, kik periférikusan kapcsolódnak a művésztelephez, s csupán néhány nyáron át voltak a város és környékének vendégei.

Az húszas évek klasszicizáló nemzedékének egész kis kolóniáját találjuk 1925-ben a Nagybánya szomszédságában lévő Felsőbányán. Aba-Novák Vilmos, Fonó Lajos, Bánk Ernő és Patkó Károly felsőbányai nyarát visszaemlékezések, és az ismert, ott készült festmények idézik meg. E néhány hónap Patkó számára is a művészi feltöltődés időszaka volt, portréi, aktos jelenetei, tájai (*Kalapos önarckép, Szüreti pihenő, Fejkendős nő, Felsőbányai táj I-II.*, 1925) mellett néhány 1926-ra datált festményt (*Aktok a szabadban, Fürdőző nők*) ismerünk, melyek a Felsőbányán készült képekhez kötődnek. Valószínűleg csak a kompozíció-vázlatok készülhettek ott, hiszen a művész 1926-27 nyarán már a Somogy megyei Igalon, illetve Törökkoppányban alkotott.

A jól dokumentálható felsőbányai időszakkal szemben kevés adattal rendelkezünk Patkó korábbi, 1924-es nagybányai tartózkodásáról. Nem kötődött szorosan a művésztelephez, mégis néhány rajzzal és rézkarccal (feltehetően a *Fürdőzők pihenője, Nagybányai táj és Vihar* című 1923-24-ben készült lapjaival) szerepelt a Nagybányai Festők Társasága retrospektív kiállításán a művésztelepen.

A *Házak a völgyben* (1924) című, Nagybányához köthető képen kívül más festményt eddig nem ismertünk, csupán reméltük egy-egy lappangó mű előkerülését. Ezért jelentős a művész *Nagybányai részletének* (1924) felbukkanása, mely valószínűleg azonos azzal a - vételárát figyelembe véve közepes méretű - művel (65. *Nagybányai táj*), melyet 1924 októberében az Ernst Múzeumban állítottak ki.

Réti István véleménye szerint: "*kevés festmény őrzi a kisváros utcáinak, házainak képét, múltjának gyérülő emlékeit, történetének halványuló hangulatát*". Patkó Károly alkotása e kevés mű egyike, a panorámaszerű reprezentatív látkép, illetve a gyakran ábrázolt emblematisztikus részletek, épületek helyett a város egy ritkábban megörökített szegletét, a Zazart kísérő malomárkok egy regényes részletét választotta ábrázolás tárgyául.

A festmény kissé borongós alaphangulatát a fák, bokrok lombjainak mélyzöldjei, az épületek falain, tetőzetén játszó kékes-lilás reflexek és a felhős ég alatt megjelenő hegyvonalat hideg kék színvilága adja. Ezt színezi a patakpart barnás-okkerei és az egyszerű kubusokból álló házak tömbjei mögül a kompozíció fókuszában magasodó Híd utcai református templom csaknem szembe nézetből ábrázolt tornyának élénkzöld sisakja. A kompozíció fontos motívuma az előtérben elhelyezett fahídon, vállán zsákkal átkelő férfi staffázs alakja, a malmok környékének meghatározó figurája. Annak ellenére, hogy Patkó műve időben (1924) és térben (Nagybánya) erősen meghatározott, nagyvonalú kompozíciója, monumentális-plasztikus megformálása és nem utolsósorban atmoszférája, hangulata által, (*ld. 139 tétel*) a klasszikus nyugalmú, árkádiaktípusokhoz kapcsolódik.

A festmény analógiájaként értékelhető Perlrott Csaba Vilmos *Faluréselet* című képe (Nagybánya, 1920-as évek), melyen hasonló kompozícióval jeleníti meg a református templom környékének falusias jellegű utcáit. A malomárkokat szegélyező épülecsoportok másokat is megihlettek, merész kivágatú kompozíciók fő motívumává váltak. Ezek közül talán Dömötör Gizella (*Nagybánya*, 1928 k.), Ilosvai Varga István (*Nagybányai táj patak híddal*, 1930 k.) és Szobotka Imre (*Malom Nagybányán*, 1930) alkotásai a legjellemzőbbek.

A Nagybányai részlet nemcsak Patkó Károly 1924-es nagybányai tartózkodásának kulcsdarabja, hanem a hiányos életmű korai szakaszának egyik legjelentősebb tájábrázolása is.

ZS.F.

50.▶

Patkó Károly (1895-1941)

Nagybányai részlet

Olaj, vászon 50,5x60 cm

Jelezve jobbra lent: Patkó 1924

Kikiáltási ár: 800.000 Ft